

Didžiąja ar mažąja rašyti žodį „aktas“ dokumento, kuriuo atkurta Lietuvos Nepriklausomybė, pavadinime?

Pagal Lietuvių kalbos rašybos taisyklių (patvirtinta 2022 m. sausio 6 d. VLKK nutarimu Nr. N-1(190)) 7.2.3 punktą, ypatingos reikšmės dokumentų visi pavadinimo žodžiai rašomi didžiosiomis raidėmis: **Lietuvos Statutas, Lietuvos Nepriklausomybės Aktas, Lietuvos Respublikos Konstitucija**.

Lietuvos Nepriklausomybės Aktas kitaip vadinamas **Vasario 16-osios aktu**. Nepriklausomybė atkurta **Kovo 11-osios aktu**, oficialus dokumento pavadinimas – Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos aktas „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“, kitaip – **Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo Aktas** arba **Lietuvos Nepriklausomybės Aktas, Nepriklausomybės Aktas**.

Didžiąja ar mažąja raide rašomi mėnesiai švenčių pavadinimuose?

Švenčių ir atmintinų dienų pavadinimai yra nustatyti Darbo kodekso 123 straipsniu ir Atmintinų dienų įstatymu. Švenčių pavadinimų (tiek sudarytų iš datos, tiek iš prasminių žodžių) pirmasis žodis rašomas didžiąja raide, taigi, minime **Sausio 13-ąją** arba **Laisvės gynėjų dieną**, švenčiame **Vasario 16-ąją**, arba **Lietuvos valstybės atkūrimo dieną**, **Kovo 8-ąją**, arba **Moters dieną (Tarptautinę moterų solidarumo dieną)**, **Kovo 11-ąją**, arba **Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dieną**, **Rugsėjo 1-ąją**, arba **Mokslo ir žinių dieną**. Šiais ir pan. atvejais kalendorinis pavadinimas yra prasminio šventės pavadinimo sinonimas ir už prasminį gal net žinomesnis.

Įsidėmėtina, kad tais atvejais, kai mėnuo ir diena vartojami tik datos reikšme, didžioji raidė nevertinama, pvz.: Mokslo ir žinių diena švenčiama rugsėjo 1-ąją. Laisvės gynėjų dienai skirti renginiai vyks sausio 13-ąją. Trečiadienį, kovo 11-ąją, švėsime Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dieną.

Kada vartoti dalelytę „nė“, kada „nei“?

Dalelytė **nė** pabrėžtinai neigia bet kokio savarankiško žodžio ar žodžių junginio reikšmę, pvz.: Iki šiol negauta **nė vieno skundo**. **Nė vieno žuvusio asmens namuose** nebuvo įrengti autonominiai dūmų detektoriai. Jie juokavo, kad tokiomis sąlygomis negalėtų dirbti **nė dienos**. Šie gandai **nė karto** nepasitvirtino ir pan.

Kai neigiami keli dalykai, dažniausiai vartojamas neigiamosioms dalelytėms artimas porinis jungtukas **nei... nei**: Skunde nenurodytas **nei vardas, nei pavardė**. Transportininkų streiko nesustabdė **nei grasinimai baudomis, nei teismo sprendimas** (žr. Dabartinės lietuvių kalbos gramatika, Vilnius, 1997, p. 435).

Ar taisyklingos darybos žodis „ugdytinis“?

Taip, **ugdytinis**, -ė yra taisyklingos darybos žodis, reiškiantis ugdomąjį asmenį – vaiką, mokinį, studentą; sinonimas – *auklėtinis*, -ė (žr. „Bendrinės lietuvių kalbos žodyną“).

Rašyti kartu ar atskirai: tesame, teesame ar tebe esame?

Rašoma kartu – **tesame** arba **teesame**: priešdėlio ir šaknies balsiai susilieja tariant ir rašoma viena balsė, dar plg.: *nesti* (< ne + esti), *nebėra* (< nebe + yra), *tėra* (< te + yra), *tebesu* (tebe + esu), *besąs* (be + esąs) (žr. Lietuvių kalbos rašybos taisyklių (patvirtinta 2022 m. sausio 6 d. VLKK nutarimu Nr. N-1(190)) 2.1.12 punktą).

Pagal priešdėlio reikšmę pasakymai nebūtų vienodi.

Dalelytinis priešdėlinis **te-** reikšmės atžvilgiu santykinai su dalelyte *tik*. Jis prabrėžia veiksmožodžio reiškiamo veiksmo apribojimą, pvz.: Kambaryje dviese **tesame**. Šiandien **tesame** dvidešimt šešti. Matomumas vietomis **tesiekia** 50 metrų.

Dalelytinis priešdėlis **tebe-** (sudarytas iš dviejų dalelyčių *te-* ir *be-*) reikšmės atžvilgiu santykinai su dalelytėmis *vis*, *dar* ir vartojamas pabrėžti, jog veiksmožodžio reiškiamas veiksmas vyksta toliau, nėra nutrūkęs, pvz.: Įranga **tebeveikia**, nesugedusi. Butų kainos miestuose **tebeauga**. Ši specialistė dirbo ir **tebedirba** pagal darbo sutartį.

Įsidėmėtina, kad dalelytės **te**, **tebe** su veiksmožodžiais rašomos kartu: **tegyvuoja**, **teaidi**, **teklesti**, **tebekalba**, **tebegyvena**.

Kurią formą vartoti: „mokinti (mokintis)“ ar „mokyti (mokytis)“?

Pirmenybė teiktina (ypač prestižinėje bendrinėje kalboje) pagrindiniam (neutraliajam) normos variantui **mokyti**, **moko**, **mokė** (**mokytis**, **mokosi**, **mokėsi**). Kursų klausytojai *mokinasi* (taisoma **mokosi**) atlikti gaisrų gesinimo darbus pirminėmis gaisro gesinimo priemonėmis.

Mokinti, *mokina*, *mokino* (*mokintis*, *mokinasi*, *mokinosi*) – šalutiniai (daliniai) normos variantai, prireikus (pavyzdžiui, atsižvelgiant į funkcinį stilių ypatumus) gali būti vartojami bendrinėje kalboje (žr. Kalbos patarimai. Kn. 1: Gramatinės formos ir jų vartojimas, Vilnius, 2002, p. 70).

Parengė Departamento Dokumentų valdymo skyriaus kalbos tvarkytoja Aldona Bareikienė.

Informacija parengta remiantis Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimais, Konsultacijų banko įrašais (www.vlkk.lt), Kanceliarinės kalbos patarimais <http://kanceliariniaipatarimai.lki.lt/>, Lietuvių kalbos rašybos taisyklėmis (patvirtinta 2022 m. sausio 6 d. VLKK nutarimu Nr. N-1(190) https://vlkk.lt/media/public/file/Nutarimai/Ra%C5%A1yba_2022.pdf, Terminų banku, „Dabartinės lietuvių kalbos žodynu“, interneto publikacijomis.

Daugiau patarimų žr. <https://pagd.lrv.lt/>. >Administracinė informacija >Kalbos patarimai.